

Zarándy Pál

Magyar Energetikai Társaság

2013-04-10

A Magyar Energetikai Társaság 2013. március 29-én kapta az alábbi kérést (*dőlt betűkkel idézve*) a NFM Klímapolitikai Főosztályától, amelynek tárgya szakmai javaslat, 2013. április 10-i beküldési határidővel. A MET elnöksége úgy döntött, hogy a rendkívül rövid határidő ellenére eleget tesz a kérésnek, hangsúlyozva, hogy javaslatunk „szakmaiságát” erősen korlátozza a rendelkezésre álló idő.

A javaslatot végül is néhány, a kérdésben mértékadónak tekintett kolléga hozzászólása alapján állítottuk össze. Az összeállítás érdemi, testületi megvitatására nem volt mód, de feltételezhető, hogy a MET mondanivalójának lényege további egyeztetések sem változna meg.

Tisztelt Hölgyem/ Uram!

Az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) 2012. november 14-én jelentést adott ki az Európai Unió Emisszió-kereskedelmi rendszere (EU Emissions Trading System, EU ETS) alatti karbonpiac helyzetéről (http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/reform/docs/com_2012_652_en.pdf). A gazdasági válság hatásai és a 2013-2020-ig tartó 3. kereskedési időszakba való áttérés kapcsán hozott szabályozási rendelkezések a kereslet-kínálati egyensúly felborulásához, és a kvótaárak drasztikus csökkenéséhez vezettek. Éppen ezért a Bizottság olyan intézkedéseken dolgozik, amelyek növelhetnék az EU ETS hatékonyságát.

A Bizottság a probléma megoldására hat lehetséges hosszú távú strukturális intézkedést irányoz elő, amelyek a fenti dokumentumban kerülnek részletes kifejtésre.

Ezek a következők:

- 1. Az EU kibocsátás-csökkentési célkitűzésének növelése 20%-ról 30%-ra 2020-ig*
- 2. Kibocsátási egységek törlése a 3. kereskedési időszakban*
- 3. Az éves lineáris csökkentési tényező korai felülvizsgálata*
- 4. Az ETS hatályának kiterjesztése más ágazatokra*
- 5. A nemzetközi kreditekhez való hozzáférés korlátozása*
- 6. Diszkrecionális árképzési mechanizmusok*

A strukturális reformokkal kapcsolatban a Bizottság hivatalos konzultációs folyamatot indított az érdekeltek körében. Az első találkozó 2013. március 1-jén került megrendezésre, a másodikra pedig 2013. április 19-én kerül sor.

A konzultációk anyagai a következő linken érhetők el:

http://ec.europa.eu/clima/events/0070/index_en.htm (március 1.);

http://ec.europa.eu/clima/events/0071/index_en.htm (április 19.).

A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium Klímapolitikai Főosztálya 2013. április 10-ig a klimapolitika@nfm.gov.hu e-mail címre várja szakmai javaslataikat a strukturális reformokhoz kapcsolódó magyar álláspont kialakítása érdekében.

A Minisztérium az Ön e-mail címét a Nemzeti Végrehajtási Intézkedésekhez kapcsolódó szakmai egyeztetési adatnyilvántartásból vette. Amennyiben Ön nem érintett, vagy nem kíván részt venni az egyeztetésben, kérem, jelezze és a továbbiakban nem keressük szakmai álláspontra vonatkozó e-mailekkel.

Üdvözlettel,

*Klímapolitikai Főosztály
Nemzeti Fejlesztési Minisztérium.*

Előljáróban rögzítjük, hogy komoly fenntartásaink vannak a „tudományos” alapokat illetően: megkérdőjelezzük, hogy az úgynevezett klímaváltozás egyértelműen igazolt irányú (felmelegedés) folyamat lenne, és főleg azt, hogy az emberi tevékenységek eredményeként a légkörbe kerülő CO₂ hatással van a klíma alakulására.

Ha el is fogadjuk a „dekarbonizációt” mint politikai célt, az EU hibás stratégiát választott és erőltet a tagországokra. Az EU kibocsátás kb. 11%-a a világnak. Az egyoldalú vállalatokkal csak a saját (EU) gazdaságunkat tesszük tönkre, globális versenytársaink nem követnek minket ezen az úton. A versenyképesség romlása különösen súlyosan érinti az EU „periféria” országait.

A kvótaár esése egyértelműen a gazdasági visszaeséssel következménye (2008. július: 30 EUR/t, 2009. eleje 10 EUR/t alatt). A kibocsátási jogok kereslete – rövidtávon egyértelműen – nagyon rugalmatlan: ha van energiaigény, kell, ha nincs energiaigény, akkor nem kell. Ez rögzített kínálat mellett, az igény változásakor óriási kilengéseket eredményezhet. Ennél talán még egy állandó, rögzített CO₂ adó is célravezetőbb lenne.

Szerintünk az EU-ETS nem érte el a célját, mert hatására nem a kibocsátás csökkent, hanem jogok adásvételével üzleti problémákat oldottak meg. A bekövetkezett kibocsátás csökkentés nem az ETS hatása, hanem gazdasági visszaesése.

Részletesebben kifejtve

Az Európai Bizottság az új EU ETS strukturális reformját tervezi, mert az együttes végrehajtás intézkedés csomagja nem érte el a célját, nem segítette az európai gazdaságot a válságból való kilábalásban, sőt hozzájárult a recesszió elmélyüléséhez és elhúzódásához.

A tervezett átmeneti intézkedések – a backloading – a kibocsátási jogok késleltetett árverése szintén hatástalan, ezért most a Bizottság a kiutat újabb intézkedésekben kéri, „strukturált intézkedések” néven. A cél egyértelmű, a kvóta árak növelése, de a Bizottság megközelítése – még ha a vitát kiterjeszti is a tagállamokra – nem helyes, mert nem tárja fel az összefüggéseket, nem elemzi tárgyilagosan az árcsökkenés okait. Az átgondolatlan beavatkozás eredménye lehet a CO₂ árak átmeneti növekedése, de nem fogja az alapcél – a gazdasági növekedés – elérését segíteni.

A Bizottság leegyszerűsíti a kérdéskört, és kizárólagosan az árnövelésre koncentrálna, hogy forrást teremtsen a nemzeti megújuló és energia-megtakarítási projektekhez, de ezzel nem segíti a válságból való kilábalást, hanem tovább mélyíti a recessziót, és szociális feszültségeket gerjeszt.

Okok

Az ipari termelés hozzájárulásának túlértékelése a klímaváltozáshoz.

Hiányzik tehát a valós alap – ami megvolt a kéndioxid (SO₂) vagy a nitrogén-dioxidok (NO_x) csökkentése esetében. A folyamatokba való erőltetett beavatkozás azért is indokolatlan, mert hosszú távon a dekarbonizációs cél önmagában is megvalósul, hiszen a szénalapú nyersanyagforrások csökkennek, illetve kitermelésük egyre inkább gazdaságtalan. A klímaváltozás pedig hosszú távú hatások eredménye.

Az Európai Unió a harmadik kereskedelmi időszakra elszigetelődött. A klímapolitikai intézkedés csomagban az EU tulajdonképpen magára maradt, ezért a kvóta piac összezsugorodott. Mindemellett az előzetes, illetve a kyotói szakasz intézkedéseinek hatására a régi szén-erőművek jelentős része kényszerűségből bezárt. Emiatt a szénalapú termelés, amelynek a kvótákat meg kellene vásárolnia, lecsökkent.

A gazdasági recesszió miatt a vállalati és a lakossági megtakarítások csökkentek, a vállalati és a lakossági szektor nem tudja megfizetni a növekvő árakat, az ipari szektor recesszióba fordult, a villamos energia igények visszaestek, ezért a szén- és gázalapú erőművek kihasználása drasztikusan lecsökkent, tehát CO₂ felesleg keletkezett már a második kereskedelmi időszakban, amely azonban maradéktalanul továbbvihető a harmadik kereskedelmi időszakra. A korábbi elképzelésekkel szemben a villamos energia árak estek, a kormányok rezsi csökkentési intézkedései további árnyomást generálnak, így a CO₂ igényes villamosenergia-termelés, valamint a beruházási kedv, melyek a legnagyobb felvevő piacot jelentenék, folyamatosan zsugorodnak. A recesszió hatására a további nagy CO₂ kibocsátó ágazatok, mint a cementipar vagy az üvegipar szintén visszaestek, és a CO₂ kvóták értékesítése révén próbálnak fennmaradni. Ez azonban tovább növeli a kvóta felesleget. **Azok az intézkedések, amiket a Bizottság elképzel, azok vagy nem fognak érdemi árnövekedéshez vezetni, vagy még több erőmű bezárást indikálnak.**

Az EU ETS rontja az európai ipar versenyképességét.

Az európai ipart terhelő magas környezetvédelmi költségek miatt az európai vállalkozások folyamatos versenyhátrányban vannak az Egyesült Államokkal vagy a Távol-Kelettel szemben. Közép- és kelet-Európa számára alapvető fontosságú a villamosenergia-ár alacsony szinten tartása. Bulgária jó példa a társadalom irányából érkező elégedetlenségre e tekintetben.

Nincsenek kereskedelmileg érett CO₂-leválasztási technológiák. Ma az alapvető gondot az jelenti, hogy a CO₂ elkülönítésére és leválasztására kereskedelmileg érett, versenyképes technológiák nem állnak rendelkezésre, tehát a probléma megoldására nincs olyan műszaki megoldás, amely műszaki fejlesztéseket generálna és hozzájárulna az ipar fejlődéséhez és a foglalkoztatás bővüléséhez. Be kell látni, hogy önmagában a szénerőművek leállítása Európában nem fogja Európa felvirágzását jelenteni, a hatások éppen ellentétesek.

A megújuló stratégia az Európai Unión kívüli országokban teremt munkahelyeket.

Magyarország áramigényének egyre növekvő részét szerzi be Ukrajnából, ahol az áramtermelésben semmilyen környezetvédelmi előírások nincsenek, és CO₂ költségek sem merülnek fel. Nyugodtan mondhatjuk, hogy a magyar áramtermelés környezetvédelmi adóterhelése miatt 30-40%-kal magasabb önköltséggel dolgozik, anélkül, hogy egyéb adókat vagy erőforrás-költségeket figyelembe vennék.

A fotovoltaikus villamosenergia-termelés kiszélesítése Kínában és az egyes Délkelet-Ázsiai országokban teremt munkahelyeket, az európai napelemgyártók kvázi csődhelyzetben vannak.

A hazai biomassza-termelésre alapozott megújuló energiatermelések csak átmenetileg jelentettek foglalkoztatás-bővülést a nyugat-európai országokban, ma a biomassza legnagyobb beszállítói Európába az USA, Kanada és a dél-amerikai országok, ahonnan fapellet, pálmaolaj, pálmamaghéj és egyéb, sokszor élelmiszeripari hasznosításra is alkalmas nyersanyag kerül biomasszaként energetikai hasznosításra a tagállamokban. Ez a folyamat reális veszély a magyar biomassza piacra is.

A CO₂ kvóta pénzügyi derivátummá vált. A CO₂ kvóta árak teljesen elszakadtak a tényleges piaci hatásoktól. Az árakat nem a reális kereslet-kínálat szabályozza, hanem politikai kijelentések, esetleges átmeneti időjárási hatások, de főleg a pénzügyi spekuláció.

A megújuló energiatermelés kiszélesedése további áresést indikál a CO₂ piacon. A megújuló energiatermelés ösztönzése illetve, sajátos módon, a németországi atomerőművek bezárása a fotovoltaikus áramtermelés kiszélesedéséhez vezetett, és az elmúlt néhány év alatt több mint 20.000 MW ilyen kapacitás épült ki illetve folyamatosan bővül. Ennek hatására a tartalékként üzemelő szén- és gázerőművek kihasználása lecsökkent, a CO₂ kvótafelesleg tovább növekszik a piacon.

Az EU-15 nagyobb CO₂ kibocsátó, mint az EU-11. Az EU-11 országon ezen kívül sokkal nagyobb mértékben csökkentették kibocsátásukat az 1990-es szinthez képest, mint az EU-15 országok. Ennek ellenére az ETS rendszer bármely átalakítása nem egyforma súllyal terheli az egyes tagállamokat.

A fentiekből az látható, hogy a piac torzult, az EU ETS a jelenlegi helyzetben nem a ténylegesen kitűzött politikai célokat szolgálja, így önmagában csak az árak növelésére vonatkozó törekvések nem fogják sem a gazdaság élénkítését sem az energiaipar műszaki fejlődését (és ezen keresztül a dekarbonizációs célok megközelítését) eredményezni, sőt ellentétes hatással járnak. A gazdálkodó szervezetek nyereségei a közösség tagországaiban lecsökkentek, a növekvő költségeket vagy elbocsájtásokkal, vagy a cégek bezárásával korlátozzák.

A fentieket figyelembe véve azt javasoljuk a tárgyaló delegációnak, hogy ebben a formában – előkészítés nélkül – az árak növelésének reményében, a strukturális módosításokat ne támogassa.

Javaslataink

A Bizottság elemezze részletesen azokat az okokat és hatásokat, amelyek a kvóta árak eséséhez vezettek, illetve vizsgálja meg a kvóta és a megújuló energia piacon létrejött torzulásokat, azt vitassa meg a tagállamokkal, és ezeket figyelembe véve dolgozzon ki – ha szükséges – piacsabályozási mechanizmust.

A Bizottságnak szakértők bevonásával a dekarbonizációs folyamatra jelöljön ki egy fenntartható pályát, amely figyelemmel van az európai ipar versenyképességének fennmaradására, a kereskedelmileg alkalmazható technológiák kifejlesztésére illetve a nemzeti megújuló energiastratégiák helyi műszaki-ipari háttére kifejlesztésére. A dekarbonizáció elősegítése érdekében a támogatásokat a piacképes eljárások, technológiák, berendezések fejlesztésére kellene koncentrálni és nem a gazdaságtalan technológiák minél szélesebb körű, piacidegen ösztönzőkkel való elterjesztésére.

A Bizottságnak a dekarbonizációs útvonal kijelölésében nagyobb önállóságokat kell adnia a nemzeti döntéshozóknak, és a tagállamokat nem évente, hanem 3-5 évente indokolt elszámoltatni. Ennek a háttérében az áll, hogy jelenleg a kormányok arra vannak kényszerítve, hogy rövid távú eszközökkel operáljanak – mint például az áramimport növelése – annak érdekében, hogy az előírt kibocsátási pályán maradjanak. Ez viszont a nemzeti érdekek sérüléséhez vezethet.

A torzulások megakadályozása érdekében a szabályozásnak az egyes geológiai adottságokat illetve területi elhelyezkedést figyelembe kell vennie. Tudomásul kell venni, hogy a peremvidékeken a villamos energia ipar is szénszivárgásnak kitett ágazat. Ma az európai villamosenergia-termelés visszacsökkenésének egyik oka az Ukrajnából Lengyelországba, Szlovákiába, Magyarországra és Romániába áramló villamos energia, mely a közösség országaiban munkahelyek elvesztéséhez vezet, exponenciálisan növeli a környezetszennyezést, hiszen ott semmilyen környezetvédelmi intézkedések nincsenek, és rontja az ellátás-biztonságot a hazai áramtermelő szegmensek visszafejlődése révén.

Meggyőződésünk, hogy az európai belső piac fejlődésének – és az energetikai CO₂ kibocsátás hatékony csökkentésének - egyik eszköze pontosan az elavult szénerőművek lecserélése, modernizálása illetve a széndioxid elkülönítése. Ezért az új EU ETS rendszert úgy kell létrehozni, hogy forrásokat juttasson ebbe az ágazatba is, és fejlesztésekre ösztönözzön, mert jelenleg pont fordított a helyzet, forráskivonás történik, a legolcsóbb, legrosszabb erőművek élnek túl – lásd Anglia -, és hosszú távon ez az egész közösség recessziójának elhúzódásához vezet.

Megjegyezzük, hogy egyik szakértőnk **részben eltérő álláspontot** képvisel:

„Függetlenül attól, hogy az EU ETS rendszerben milyen mértékű többlet halmozódott fel az elmúlt időszakban – részben az EU hibásnak bizonyult intézkedései, részben a gazdasági válság miatt – a rendszer teljesítette azt a követelményt, hogy korlátozza a létesítmények összes kibocsátását. A kibocsátási egységek piaca egyre érettebb, a rendszer a piaci szabályok szerint működik, annak szabályait felülvizsgálni nem célszerű még akkor sem, ha az árak tovább esnének.

A kibocsátási egységek kiadható számának csökkentése csak abban az esetben indokolható, ha létrejön egy olyan nemzetközi megállapodás, amely az ENSz égisze alatt minden résztvevő állam számára kötelező érvényű kibocsátási célt irányoz elő kellőképpen hosszú távra (2030, vagy még később). Ez lehetne az alapfeltétele annak, hogy az EU ETS-ben további intézkedéseket vezessenek be. A megfogalmazott intézkedési javaslatok bármelyike és bármelyik kombinációja megfelelő lehet, de a végső döntést részletes hatásvizsgálatok alapján az EU normál jogalkotási rendjébe illesztve kell meghozni.”

Budapest, 2013-04-10

A Magyar Energetika Társaság Elnöksége által felkért szakértők.